

Mitt navn er Trond K. Stensrød Markussen. Jeg er født i 1951, utdannet ingeniør og cand.polit. i psykologi.

Jeg er norsk og bosatt i Danmark de siste 12 år. I den forbindelse har jeg fulgt med i hva som skjer i Danmark på energiområdet. Jeg har dessuten en mulighet for å følge med i Norge litt fra utsiden samtidig som jeg forstår landet fra innsiden fra alle de år jeg vokste opp, bodde og arbeidet i Norge. Selv om jeg trives godt i Danmark, har jeg beholdt stor kjærlighet til mit fedreland.

Innspill til faktagrunnlag for olje- og energipolitikk

Olje- og energipolitikk kan ikke føres uten et klart øye for **helheten** - natur, klimapolitikk, bosettingsmønster, nærmiljø, infrastruktur, arbeidsplasser, eksisterende og fremtidig energiforsyning til et samfunn der mennesker skal leve og bo og fostre nye generasjoner. Alt henger sammen, og naturen er forutsetningen.

Innstilling 101 S (2020-2021) fra Energi- og miljøkomiteen legger i all hovedsak vekten på at fremtidig utbygging er økonomisk lønnsomme for utbyggerne, men at det også skal ha samfunnsøkonomisk nytte. Beskrivelsen i pkt. 1.2.3 Langsiktig ressursforvaltning viser tydelig en manglende forståelse av hva langsiktig ressursforvaltning er. Her savnes blant mye annet tankene fra komitéens tilråding, vedtak IX.

Helheten

Naturen er utgangspunktet. Energiforsyning er **forvaltning av naturressurser** og består av tre elementer: 1) **Forvaltning** betyr at våre beslutninger og handlinger tar minst like mye hensyn til de fremtidige generasjonene som vår egen. 2) **Natur** er gitt oss alle, den er nødvendig for vår og våre etterkommeres overlevelse, og ingen har mer rett på den enn andre. Mennesker krever mye plass. Det er mange måter å leve på, ikke alle er like belastende for våre omgivelser. 3) **Ressurser** kan vi ha nytte av, og det er ikke noe galt i det i seg selv. Vi skal bare huske at det hele kommer fra naturen, og at vi har ansvar for å forvalte fellesskapets ressurser på en langsiktig, bærekraftig måte. Eventuelle økonomiske gevinster må også komme samfunnet som helhet til gode.

Kort tilbakeblikk

Norge er rikt på vannkraft, en ren og fornybar ressurs, men som har medført til dels store naturinngrep under utbyggingen. Her er sørget for at samfunnet beholder råderett over ressursene gjennom hjemfallsrett etter et visst antall år etter utbygging, men man diskuterer hvor godt dette blir fulgt opp i dag.

Når det gjelder olje, har staten sørget for store eierandeler og andeler i de inntektene som geres gjennom utvinningen. Dermed kan hele samfunnet få glede av inntekter fra disse naturressursene. Teknologien som er nødvendig i oljevirkosomheten har gitt gode spin-off-effekter for andre bransjer. Oljeutvinning innebærer alltid en viss risiko for forurensende utslipp.

Når det gjelder landbasert vindkraft, er det tilsynelatende fritt fram for utenlandske og norske kapitaleiere til å bygge ut med ulike former for offentlig støtte. Det finnes ingen hjemfallsrett, det er store naturinngrep med mye akustisk og visuell støy, urørt natur verdsettes ikke, men utnyttes kritikkkløst, og det mangler retningslinjer for hvem som har ansvar for utrangert utstyr. Vindturbiner dreper store mengder fugl og inntekter, og konsekvensen av dette er kun sparsomt undersøkt.

Dagens situasjon

Utfasing av olje som energikilde kan gå langt forttere enn man ser i dag. Klimaendringene setter stadig større krav til omstilling. Norge har i dag nok kraft til eget bruk, planer for utbygging er basert på antagelser om et økt behov i fremtiden.

Visjon

Norge skal være mer enn en liten råvareleverandør som bare selger olje, gass, elektrisk kraft og mineraler til en markedspris vi ikke kan påvirke. Gjennomføring av omstillingen haster.

Noen innspill for å møte visjonen

- 1) **Hensyn til helheten** omkring i mennesker i natur og miljø må bli en viktig del av et politisk beslutningsgrunnlag ved energiutbygging. Ingen utbygging må finne sted før det er satt opp et verdiregnskap (se pkt. 3) med kompetente, grundige risikovurderinger og konsekvensanalyser. Naturen er en del av Norges sjel og må behandles som det. Naturens egenverdi kan vanskelig måles, men kan beskrives tydelig og godt. Anvendbar forskning på relevante sammenhenger i naturen ved ressursutnyttelse, kan også være et mulig eksportprodukt.
- 2) **Energiøkonomiseringspotensialet** er stort, men nevnes knapt for tiden. Effektivisering av energibruk bør alltid utredes FØR utbygging av ny energi. Forskning på å redusere landets behov for kraft bør støttes og styrkes. Samarbeid med enkeltbedrifter, bransjer og organisasjoner i arbeidet med energiøkonomisering kan gi gode og praktisk nyttige resultater.
- 3) For hvert vindkraftprosjekt på land i Norge utarbeides **verdiregnskap** basert på naturens egenverdi, naturens bruksverdi for befolkningen, offentlige omkostninger med infrastruktur for å tilrettelegge for utbyggeren, hjemfallsrett, skatteinngang, arbeidsplasser, offentlig støtte til selve utbyggingen, ikke-materielle konsekvenser av inngrep, hvem som tar ansvaret for å rydde opp etter utrangering av turbiner osv. Havvind kan ha færre ulemper, men er heller ikke problemfritt. Et tilsvarende verdiregnskap lages også for havvindprosjekter. Verdiregnskap blir det viktigste beslutningsgrunnlaget FØR eventuell utbygging vedtas.
- 4) Bedrifter og interessesammenslutninger for energiutbygging kan utarbeide rapporter som taler deres sak før en eventuell utbygging vedtas. Derfor må det være i regjeringens interesse å sørge for at også **befolkningen blir hørt** innen en beslutning. Utbyggers rapporter kan være ensidige, og det er derfor viktig at alle sider kommer til orde innen vedtak fattes.
- 5) **Inntekter** fra dagens utvinning av olje og gass brukes til forskning og utvikling med tydelig fokus på alternative energikilder, blant annet sol, biomasse, jordvarme, varme fra vann, samt på etablering av arbeidsplasser på området. Nye bedrifter med nye idéer til bærekraftige næringer trenger risikovillig kapital. Og det haster.
- 6) **Unngå elektrifisering av oljefelt langt til havs.** Energi bør brukes nærmest mulig der den fremstilles fordi energi går til spille i overføringstap. La derfor oljefelter langt til havs drive seg selv uten energi fra land, de har energi nok selv (vind, bølger, sol, temperert vann, gass, olje). Kraften man tenkte å sende ut dit, kan brukes til tilsvarende utslippsreduksjoner i land. Dette vil i tillegg ha effektiviseringspotensial tilsvarende netto overføringstap, som er betydelig.
- 7) **Stimulering av desentral bosetting** og tilhørende arbeidsplasser i landet vil også være en naturlig følge av å bruke energi i nærheten av der den produseres.
- 8) Norge bør satse på produksjon av **ferdigvarer** basert på egne råvarer fremfor salg av råvarer.
- 9) **Unngå kraftsluk som store datasentre.** De gir få arbeidsplasser og lite skatt til fellesskapet. Kraften kan heller brukes på arbeidsplasser og bosetting i nærområdet eller den kan spares.
- 10) Det bør stilles **spørsmål ved massiv anvendelse av hydrogen som energikilde.** Den er kraftkrevende å fremstille, eksplosiv og risikofylt å håndtere, spesielt i mobile enheter som biler og båter, og den krever relativt komplekse tekniske løsninger for sikker utnyttelse. En mulig anvendelse kan være som stasjonært lager av energi fra overskuddskraft til perioder med kraftmangel.
- 11) **Nordisk samarbeid** kan være givende i fremtidig energipolitikk. Sverige, Danmark og Finland har kommet lengre enn Norge på flere områder og ligger dessuten godt an i forhold til Norge angående oppbygging av eksportbedrifter. Norge har kanskje også noe å tilby i et samarbeid.

Sluttord

Balanse mellom Norges behov og tilgang på energi er nødvendig.

Det anbefales å søke løsninger som reduserer behov **før** man søker løsninger som øker tilgangen.

Ta gjerne kontakt, hvis noe ønskes utdypet.

Med vennlig hilsen

Trond Kristian Stensrød Markussen

Mail: trond.ma@gmail.com

Tlf.: +45 22 96 83 75 / +47 411 08 528